

Nr 6.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion angående enhetliga dagliga lästider i folk- och småskolan.

I en inom första kammaren väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 186, har herr *Falk* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring i folkskolestadgan, att enhetliga dagliga lästider må kunna tillämpas i folk- och småskola.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från skolöverstyrelsen samt berett de olika lärarorganisationerna tillfälle att inkomma med yttranden över motionen.

Skolöverstyrelsen anför bl. a.:

Enligt § 15 mom. 6 folkskolestadgan bör den dagliga lärotiden för varje lärjunge icke utsträckas i småskola över fem och i folkskola i allmänhet ej över sex timmar. Antalet timmar per vecka får ej överstiga trettiosex, tiden för morgonandakten däri inräknad. Rasternas längd anges till minst tio, högst 15 minuter, dock att en längre ledighet av minst trettio minuter skall lämnas efter andra eller tredje timmen. I undervisningsplanen för rikets folkskolor anges veckotimtalet för lärjungar i första klassen i a-formen och i skolor av b-form till tjugufyra, i andra klassen i a-form till tjugosex, i tredje klassen i a-form och i tredje och fjärde klasserna i b-form till tjuugoåttio och i övrigt till trettio veckotimmar. I enlighet med dessa bestämmelser få vid undervisning under alla söckendagar småskolebarnen i allmänhet fyra timmar om dagen och folkskolebarnen fem timmar, vartill brukar komma slöjd för folkskolan två gånger i veckan med två timmar varje gång.

Förekomma skolskjutsar, som äro gemensamma för folk- och småskolestadiet, uppkommer med nyssnämnda lärotider omkring en timmes väntetid dagligen för småskolestadiet. Svårigheter uppstå alltså endast i sådana fall, då skjutsar förekomma och då de skjutsade barnens antal är så ringa, att gemensam skolskjuts begagnas för folkskolebarnen och småskolebarnen. Om med hänsyn till lärjungeantalet två turer måste göras, kan givetvis uppdelning ske med olika avgångstider för småskolan och folkskolan.

Åtminstone i en del fall bör det vara möjligt att genom omläggning av

arbetsordningen i småskolans klasser, exempelvis förlängning av rasterna, förkorta väntetiden för småskolebarnen. Denna anordning har från överstyrelsens sida i första hand rekommenderats. Därjämte har i enlighet med departementschefens uttalande i proposition nr 176 till 1941 års riksdag — där hithörande frågor utförligt diskuterats — bidrag till extraskjutsar under slöjddagar medgivits i ett stort antal skoldistrikt.

I de fall, då en förlängning av rasterna med hänsyn till lokala förhållanden ej ansetts kunna genomföras, har som en nödfallsutväg i vissa fall tillgripits den ur allmänt hygienisk synpunkt betänkliga åtgärden att utöka de minsta barnens läsdag från de nuvarande fyra timmarna till fem. Överstyrelsen har uttalat att om en sådan utökning sker på ett klokt sätt med förlängning av sådana ämnen som sång, teckning, gymnastik med lek och idrott kan anordningen ej betecknas såsom pedagogiskt förkastlig.

Den av motionären antydda utvägen, att den dagliga lästiden i egentliga folkskolan, slöjden inräknad, sättes till fem och en halv timmar och i småskolan till fem timmar med en halv timmes längre frukostrast än folkskolestadiet, låter sig redan med nuvarande bestämmelser genomföras. Lektionstimme skall omfatta fyrtiofem minuter, men något förbud mot halva lektionstimmar föreligger icke, ehuru anordningen måste anses ur undervisningssynpunkt mindre lämplig. Att inarbeta slöjdundervisningen i det vanliga skolschemat låter sig även eljest göra med nuvarande föreskrifter.

Givet är att de nödfallsutvägar för att undvika alltför stora olägenheter i samband med väntetider vid skolskjuts, vilka överstyrelsen angivit, böra tillgripas endast då andra utvägar ej erbjuda sig. Några hinder i folkskolestadgan för dessa anordningar föreligga emellertid icke, men det synes mindre välbetänkt att utfärda några allmänna rekommendationer för dylika särskilda åtgärder, vilka ur undervisningens synpunkt ej äro eftersträfvansvärda och som torde vara av behovet påkallade endast i ett begränsat antal fall.

Styrelserna för *Sveriges folkskolläraryrkeförbund* och *Sveriges folkskollärarinneförbund* anföra i gemensamt yttrande att föreskrift om jämkning av läsdagens och rasternas längd för småskolans barn redan finns. Beträffande motionärens förslag att småskolans barn skulle beredas en skolfri dag i veckan erinra styrelserna om att olägenheterna icke härigenom skulle kunna helt avlägnas, om det nuvarande stadgeenliga timtalet för folkskolan bibehålles och fyra timmars slöjd per vecka uttages. Möjligen kunde frågan lösas genom utvidgade möjligheter till växellov i småskolan, så att halva klassen undervisades av lärarinnan en dag i veckan och den andra hälften vore ledig. Denna fråga är emellertid redan föremål för Kungl. Maj:ts behandling. I årets statsverksproposition redogör vederbörande departementschef för de särskilda försöksanordningar, som under någon tid prövats i vissa

skoldistrikt, och framhåller att tiden nu synes mogen för en mera allmän tillämpning av ifrågavarande försöksanordning.

Styrelserna finna sålunda att de i motionen framförda önskemålen dels redan äro tillgodosedda genom utfärdade anvisningar, dels äro föremål för övervägande av Kungl. Maj:t.

Centralstyrelsen för *Sveriges småskollärares förbund* erinrar om skolöverstyrelsens den 30 november 1948 gjorda framställning i syfte att skapa vidare möjligheter för tillämpning av den anordning med gruppdelning av undervisningsavdelning och med reducerat timantal för barnen, vilken i viss utsträckning redan förefinnes för skolor av a-form beträffande första klassen, vilken framställning anmäles i årets statsverksproposition såsom föremål för närmare överväganden av Kungl. Maj:t. Erforderliga bestämmelser om att växellov inom småskolan må kunna införas kunna därför väntas inom kort.

Statens folkskoleinspektörens förbund framhåller att särskilt med hänsyn till skolskjutsarna inom skoldistriktet redan förekomma anordningar beträffande de dagliga lästiderna, som sammanfalla med de i motionen förordade. Det kan förväntas att nya timplaner för folk- och småskolan skola utkomma den närmaste tiden. Dessa torde sannolikt för lågstadiet upptaga ett minskat timantal för vecka, varigenom uppstå vissa ökade möjligheter att samordna lästider och skolskjutsar. I avvaktan härpå synes det vara lämpligast att skoldistriktet få behålla sin frihet att inom ramen för gällande bestämmelser och beviljade anslag till skolskjutsar samt med ledning av anvisningar från skolöverstyrelsen pröva sig fram till de för varje skola lämpligaste dagliga lästiderna.

Sveriges överlärares förbund vill starkt understryka, att de i motionen påtalade svårigheterna och olägenheterna finnas, och anser att det vore synnerligen önskvärt att de snarast kunde elimineras. Tillvägagångssättet härvidlag är förbundet icke berett att omedelbart taga ställning till utan förordar att frågan göres till föremål för en allsidig utredning.

Som framgår av de infortrade yttrandena låter sig utvägen att förkorta lästiden i folkskolan och förlänga rasterna i småskolan redan med nuvarande bestämmelser i folkskolestadgan genomföras. Likaså kan slöjdundervisningen inarbetas i det vanliga skolschemat. Frågan om utvidgade möjligheter till växellov i småskolan är vidare föremål för Kungl. Maj:ts prövning, och erforderliga bestämmelser om att växellov inom småskolan må kunna införas väntas inom kort. De nya timplaner för småskolan, som under närmaste tiden skola utkomma, torde komma att upptaga ett minskat timantal för vecka, varigenom ökade möjligheter att samordna lästider och skolskjutsar uppstå.

Utskottet får därför hemställa,

att föreliggande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 mars 1949.

På utskottets vägnar:

JOHN SANDBERG.

Närvarande: herrar Sandberg, Andersson, Gustav Emil, Nilsson, Ernst Hjalmar, Arrhén, Widner, Weiland, Damström och Edin.
